

امتحان

(ناصر رفایی)

نویسنده، کارگردان و تدوین‌گر:
ناصر رفایی
مدیر فیلم برداری: فرزاد جودت
بازیگران:
رایا نصیری
فرزین آقایی
اقدس خوشخو
ناهید رفایی
علی حسینی
نسیم صلاحی نژاد
تهیه کننده: داود رشیدی
۸۰ دقیقه.

امتحان، نخستین فیلم ناصر رفایی، سه سال پیش در جشنواره فیلم فجر بسیار مورد توجه و تحسین قرار گرفت. جسارت رفایی در به سرانجام رساندن چنین پروژه دشواری (با این همه سیاهی لشکر، و زمان یکپارچه) آن هم در زمانه‌ای که ساختن فیلم‌های آنکی و آنگوشتی مد شده است، توجه برانگیز بود. متأسفانه امتحان مدت‌های مدیدی در نوبت نمایش ماند، تا سرانجام در فصل بی‌رونقی بهار در گروه «آسمان باز» به نمایش درآید. فیلم، پس از فروکش کردن ذوق زدگی اولیه، همچنان دیدنی است، هر چند بار دوم اشکالاتش بیش‌تر به چشم می‌آید.

ماراتن ناعادلانه

■ احمد طالبی نژاد

غیرتی که با جوانان مزاحم درگیر می‌شود یا مردی که مخالف ادامه تحصیل همسر خویش است و در مقابل انبوه جمعیت با او درگیر می‌شود و نمونه‌های دیگری از جمله زن جوانی که برای دوستش درد دل می‌کند و از کتک خوردن‌هایش توسط همسر برای او حرف می‌زند و سرانجام، همان زن بچه به بغل که از قضا بازیگرش خانم رایا نصیری همسر کارگردان است. زنی جوان و آرزومند ادامه تحصیل که به حکم وظیفه همسری و مادری، دیگر قادر به ادامه راه نیست و پشت درهای بسته حوزه امتحان می‌ماند. فیلمساز بی‌آن که اصراری داشته باشد، محل امتحان را به بستری برای کنکاش در موقعیت دختران و زنان در جامعه‌ای تبدیل می‌کند که در آن هر گونه میل به تعالی و رشد از سوی زنان با واکنش روبرو می‌شود. اما در عین حال نشانه‌هایی از رهایی را هم به دست می‌دهد. انبوه دختران مستقل که رفتارشان حاکی از میل به رهایی است. گروهی که در گوشه‌های خلوت دزدکی سیگار می‌کشند یا بازی جالب و پر معنایی که با جوجه گنجشک توسط گروهی دیگر از دختران آغاز می‌شود و آن‌ها سرانجام با تکیه بر نردبانی که معلوم نیست از کجا آورده‌اند، گنجشک را به لانه‌اش برمی‌گردانند. یا اصرار گروهی دیگر برای برقراری ارتباط با سرباز ساده‌دل روستایی که ابتدا شرم‌زده می‌گوید نامزد دارد و از دام دختران می‌گریزد، اما اندکی بعد او را می‌بینیم که دارد خاطرات دوره آموزشی‌اش را برای دختران تعریف می‌کند.

◀ امتحان نخستین تجربه بلند ناصر رفایی است. فیلمی تجربی و در عین حال متقاعدکننده که ضمن پرهیز از درغلنیدن به دامان فرم‌گرایی افراطی، می‌کوشد دنیای خود را شکل دهد. هر چند وقتی فیلم را برای بار دوم و پس از ذوق زدگی اولیه می‌بینیم، احساس می‌کنیم که آیا نمی‌شد به جای دست‌زدن به چنین تجربه خطرناکی که حداقل ضررش فقدان جذابیت کافی برای مخاطبان عام است، با تکیه بر یک شخصیت محوری - مثلاً مادر جوانی که بچه به بغل به محل برگزاری کنکور آمده و منتظر است شوهرش که شب‌کار است سر راه بیاید و بچه‌اش را بگیرد که سرانجام هم نمی‌آید، چهارچوب داستانی جذاب‌تر و پرکشش‌تری طراحی و همه آن‌چه در فیلم می‌بینیم را به عنوان بخشی از فضا سازی، با ایجاز کامل دنبال کرد؟ خوب البته این صرفاً یک پیشنهاد است و به قول دوستی برای فیلم بعدی خوب است. **امتحان** با همین خصلت ضدداستانی ساخته شده و ساختاری کسکولی دارد. مجموعه‌ای از طرح‌ها و ایده‌های ریز و درشت که با شگردی ظریف در هم تنیده می‌شود تا فضایی نزدیک به واقعیت از جامعه‌ای ترسیم شود که زنان به‌رغم برخورداری از امکاناتی مثل تحصیلات و چه و چه، هنوز در پناه مردان قرار دادند. در طول فیلم، اغلب دختران جوان، همراه پدر، برادر یا همسر و نامزد خود به محل برگزاری امتحان می‌آیند. در فصل‌های متعددی هم نمونه‌هایی از خشونت و زنی مردان نسبت به زنان تصویر می‌شود. مثل آن پدر